

ויקרא כ"ה, י"ד ו-י"ז

פאמ"ס פוזפרנן על פאונכא

ב"מ נ"ח ע"ב דברי המשנה ונא'... דא ניתן להשווא

פוסוק פראשון פוא פאיוסור לפונת את חבירו במחון ופשנ פוא אזפרה לאונכות דברים, בנעז לפירוש פ של מלך, אונכא - עלכאורה יש לתמוה מו פקשר בין אונכות מחון - דפ"ע לרמות במקח וממכר - לבין אונכות דברים שפ"א עב"ש מישו דיבור!

המשנה וברייתא ראוין כה אופנים של אונכות דברים:

המשנה:

- א. בכמה חפ"י זה ואינו רו"ה ליקח
- ב. בעל תשובה - זכור מצטיק פראשנים
- ג. בן גרים - זכור מצטיק (אבל על זה פביא פ המשנה איסור אונכות פזר)

ברייתא:

- א. בעל תשובה - זכור מצטיק פראשנים
- ב. בן גרים - זכור מצטיק אבותיק
- ג. גר - פה שאכ"ל וכו' בא דלמוד תורה
- ד. פיו יסורים באים עליו וכו'
- ה. לכו אלה פלוגי שפוא מוכר תבואה
- ו. דברי ר' יהודה - על יתלה ע"י על המקח בשע ש"ן לו דמים

המב"ס פרק י"ד מכירה העכ"ב - י"ד

המב"ס פוס"י ע"ל דקקא את חוות דעתו של מ' שאין לו ידע בענין אב"ל ע"כ פביא ע"כ את פד"ן פראשון המשנה וע"כ את ד"ע של רבי יהודה, א"ל ע"כ יתלה ע"י... - ולכאורה בשני פאופנים פאולע אינע מבי"ש את פשנ אלא מודיק אותו שולע ומבבב את זמנו, וזה ע"כ אחר לעמרי מפאונכא בכל שאר פ"יורים, ופראמ"ס פשמי"ס ע"כ על אונכות דברים.

את פאופן פחמי"ש יש לפרש בשתי דרכים -

רש"י ע"ב ב"מ ד"ה שפרי דבר המסור על

רש"י פב"ן שפאונכא פיתא לפלוגי שלפי דבריו פ"ה מוכר תבואה (פלשן, שיש ע"כ תבואה) - עלמלע"ס על זה שאין לו תבואה למכור.

כס"פ המשנה ע"ל העכ"ב י"ד

פכס"פ המשנה פ"י פירוש אחר בענין פתבואה - שעושים לחוק מפחמרים.

ופנה, בנעז לפדדרת אונכא מפורש ברמב"ם בספר פמ"ט שפ"א עב"ש - ולכאורה זה לשיטתו של ע"כ פביא את פד"ן פראשון המשנה ואת דברי רבי יהודה שאינע ע"כ בשע -

ספר פמ"ט דפראמב"ס מ"ה רנ"א

מפורש ברמב"ם פאונכא פ"א עב"ש (ע"כ שכאן כן פביא את ד"ן פמשנה!)

ובפירוש של רש"י פירש על פתורה תרגס את מלת אונכא - נ"ל - ע"כ ע"כ ע"כ את חולשתו של פזולת - או ע"כ את תמיתו ולפ"י מנחם כס"פ (אונכות מחון), או ע"כ את חסרונתו כדי לפביק אותו (אונכות דברים), וזה כולל ע"כ את פמבי"ש בן אדס בחסרונתו וע"כ את פאושפ לחוק מן אדס תמים.

ע"כ בספר פחינעק משנע כן -

ספר פחינעק מ"ה של"ח... את עמיתו

פחינעק פד"ש, ואין בו כח לפעזר מפס' - את חולשתו של פמתב"ש.

אור פחיים לויקרא כ"ה, י"ד... ע"כ, ולפוסוק י"ז

פאור פחיים פקדוש פירש את סדר פפרשיות שמקודס כתוב איסור אונכות מחון, וכ"כ תמכרו ממכר, או קנע מ"ד עמיתך, ופקרקעות נתמצעו מאונכא, אב"ל אח"כ חזרה פתורה ע"י מכירת קרקעות וע"כ זה כתוב, וע"כ תונן איש את עמיתו, וע"כ כתוב, מ"ד עמיתך, למעט את פקרקעות - ופוסוק זה פצמידו חז"ל באונכות דברים - ופ"י פאור פחיים שכל"ל בזה ע"כ את פאיוסור לפונת בקרקעות ופוא בכלל אונכות דברים.

ש"ע חו"מ סי' רכ"ח סעיף ד'

פשו"ע פביא ע"כ את פ"יורים המשנה ובמ"א וע"כ את מה שפוס"י פראמב"ם - אב"ל ע"כ את דברי רבי יהודה, ויכ"ל לפיות שפשו"ע (ע"כ פמשמח פראמב"ם) סובר שאין אונכות דברים בלי דיבור או פסובר שע"כ אס אין לו כס"ל פרי רו"ה לפונת את פחפ"י ובבא פעת יקנעו.

עוד איסור נצין אונקות דברים דרשו חז"ל מפסוק במלות תוכחה-

ו'יקרא י"ט, י"ז, פוכיח תוכיח...' ערכין ט"ז ע"ב, מנן לרואה... חסאו'
פוכיח את חבריו אל לו לפוכיחו ברבים (כך פירש רש"י) - מפני שפוא מבייש אותו ברבים.

רמב"ם פרק ו' דעות הלכה ח'... בוש מננן'

רמב"ם מנד שפלגנת פנים שייכת עס ביחיד וכל עכן ברבים. אלכא שפמלבין פני חבריו ברבים אין לו חלק
לעולם פבא.

פתיחה לספר חפ"י חיים, לאווין י"ד בבאמ"ח, ודע דרש"י... כחו שכתבנו'

פח"ח מנד עס ברש"י שפאיסור פוא פלגנת פנים בכל אופן, אלכא שביחיד עכא שכיח שיתבייש עז כדי
פלגנת פניו - אבדל במקרה ופתבייש עס ביחיד עבר פמבייש עכא עכא תשא עכ"ו חסאו. (שפרי בגמ' בערכין לכ
נאמר פמלבין פני חבריו ברבים אלכא, עז שפני משתנת).

ספר המלוות לרמב"ם עכא תעשה ע"ט

רמב"ם פגדיר עכא תשא כאיסור לבייש חבריו ופירש שלצה כוונ חז"ל ב,מלבין פני חבריו **ברבים** -
נפק"מ בין יחיד לבין רבים וכל שפיעז לפלגנת פנים עבר.

פגמ' ברמ"ב בסו"ת עכא תונן עוסקת עס בפלגנת פנים -

ב"מ נ"ח ע"ב, תני תנא קמיה דרב נחמן... אל חמיה (נ"ט ע"א)'

מלבין פני חבריו ברבים כנראה כלול בלכא תונן ופוא מציין ר"יחה - ולפי דברי חז"ל פוא בפרט ואל יעבור
- אלכא שלכא ברור עס זו פלכא או אלכא.

תוס' סוכה ד"י ע"ב ד"ה נח לו לאדם

תוס' כנראה לומדים שפלגנת פנים פיא בפרט ואל יעבור פלכא למעשה. אבדל עפי פתוס' פלגנת פנים
איננה מפורשת בתורה (ולכאורה פיא בכלל עכא תונן או שלתוס' אין ולא תשא עכ"ו חסאו נקראת מפורש).

אבות פ"ג משנה ט"ו ופי' רבינו יונה ד"ה והמלבין, ושע"ת עזר שלשי מומר קל"ט

עס רבינו יונה פסק כן למעשה מדין אביזרייפו דר"יחה.

רמ"א י"ד סי' קנ"ז ס"א, וכד איסור... ולכא לעבור'

רמ"א פביא דין אביזרייפו בכל שלשת פחמורות -

שו"ת בגן ט"ו סי' קע"ב, ואולי נרמז... חסאו'

עפי פערק ענר פסק רמ"א כתוס' וכרבינו יונה.

רמב"ם פרק ו' דעות הלכה ח'

פחוסא בעבירה שבין אדם למקום ופוכיחו ולכא חזר בו - פסק רמב"ם מותר לפכליחו - ולכאורה עס פוא
אביזרייפו דר"יחה איך פותר כדי לפחזירו בתשובה! ופרמב"ם א"ל פביא ראי"ה מכל גביאי ישראל.

רמב"ם פרק ה' חובל ומזיק אלכא ובי'

מ,עכא יוס"ף, ופן יוס"ף, במוס"ף ומכא עמי שפ"ה חייב מלקות דורשים חז"ל עיסור לפכות יפודי, ופרמב"ם
פוס"ף שפאיסור פוא, דרק נ"וין בלכד -

שו"ת אגרות משה חלק חו"מ א' סי' ע', ועיין ברמב"ם... אינן מדברי ב"ד'

ר' משה פ"י עכא שפוא עכא פערבר נקרא דרק נ"וין אבדל מה שפוא לעתיד לפפרישו מאיסור אינן דרק נ"וין.

ולכאורה י"ד עס באונקות דברים ועס בפלגנת פנים אין איסור כשפוא לעבות פמתאנה (ובפרט עס
נפרש שאיסור אונקא פוא נ"וול ערצה בלכד) - אלכא שאונקות דברים פותרה ע"זורק תוכחה (שפרי כל
תוכחה יש בה אונקות דברים) ובכל זאת כתוב, ולכא תשא עכ"ו חסאו - עיין לפלבין פל"ו כשאין ל"ורק בכך
- ולכן פותרה פלגנת פנים דוקא אחרי שפמתוכחה עכא נשא פרי.

בנוסף לדיסור אונאות דברים לכד אדם, הצפירה פתורה בלאווין מיוחדים שלכא לזכר את פגור פיתום ופאלמנה-

22 שנות כ"ב, כ' - כ"ג, ורש"י

יש כאן דיסור אונאות פגור, לחיבת פגור, וזינו אלמנה ויתום- ורש"י פביא את דברי פמכילתא שפאדיסור לעצנת את פאלמנה ופיתום פוא דיסור לעצנת כד אדם אלכא שדבר פכתוב בפווה-

23 נכילתא משפטיק פרגש י"ח, כד אלמנה... נחמתני רבי

מכילתא נחלקו רבי ישמאעל ורבי עקיבא אס יתום ואלמנה דוקא או לכא - ורש"י פירש כדברי רבי ישמאעל.

24 גור אוריפ ערש"י שס פסוק כ"א, אלכא דקשפ ע"י...

פמפר"ד פ"י שפ"י רש"י לכ נחלקו רבי ישמאעל ורבי עקיבא לפלכפ אלכא אס ז"ר פק דרשפ ערבות כד אדם או שכד אדם כלוד ממיכא שלכא דבר פכתוב אלכא בפווה.

25 ספר פמלוות עפרמב"ס מלוה רנ"ו

פפור ערמב"ס שפמלוה פ"א ביתום ואלמנה בלבר

26 נכילתא משפטיק פרגש י"ח, וזר לכ תונע... כגד'י

מכילתא פפור שלכ תונע פוא בדיבור ולכ תלחטע במנון אכד לכ תיכרו את סוה פלח"י-

27 ב"מ נ"ט ע"ב, תנן רבנן פמאנע את פגור... ואחד זב בשלשפ

פפנע' מענע שפלח"י פוא כמענע- עלח"י ע"י, ולכ עכ"ל מנן.

28 ספר יראים ס"י קפ"א

פיראים מנד שפח"י פ"א עפמ"ד אוחו ע"י דין ולכ עכ"ל עפנים משורת פדין.

2 מתני' כשם שאנאה במקו וממבר קך

אנאה בברים לא יאמר לו בכמה הפץ זה הוא אינו חוצה ליקח אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשך הראשונים אם הוא בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותך שנאמר וזר לא תונה ולא תלחצנו:

גמ' ת"ד לא תנו איש את עמיתו באונאתו ויקח דברים הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים או אינו אלא באונאת ממון כשהוא אומר וזכי חמברו ממבר לעמיתך או קנה מד עמיתך דרי אונאת ממון אמור הא מה אני מקיים לא תנו איש את עמיתו באונאת דברים הא כיצד אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשך הראשונים אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותך אם היה גר ובא ללמד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות ופירות שקצים ורמשים בא ללמד תורה שנאמרה מפי הגבורה אם היו יסורין באין עליו אם היו חלאים באין עליו או שהיה מקבר את בניו אל יאמר לו כדרך שאמרו לו תבדו לאיוב הלא דאתך כסלתך תקח ותום דרכך זכר נא מי היא נק אבר אם היו חמרים מבקשין תבואה ממנו לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא מקבר תבואה ויודע בו שלא מקבר מעולם ר"י אומר אף לא יחלה עינו על המקה בשעה שאין לו דמים שהרי הדבר מסוד ללב וכל דבר המסוד ללב נאמר בו ויראת מאלהך א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי גדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר בו ויראת מאלהך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהך ור' אלעזר אומר זה בטופו חז בממנו רבי שמאל בר נחמני אמר זה ניתן להישבן וזה לא ניתן להישבן

פסרי דבר פפפור לנג - ולפיכך נאמר בו ויראת מאלהך הרי שהרי ליתן טעם למה נאמר בו ויראת נקט ליה והכי קאמר שהרי כל הדברים הללו אין מוכתן ורעטן מסורה להביד אלף לנגו של טעשה הוא יודע אם לעקל אם לעקלקלות ויכול הוא למד לא פשיטו כי אם למודה הייתי סבור שיש לך חטאה למטר לו הייתי חפץ לנקות מקח זה: וכל דבר פפפור לנג - של חזק נאמר בו או ירא מן הודע מתשבות אם נטובה אם לא נטובה:

1 (יד) וכי

תמברו ממבר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תנו איש את אחיו:

2 (י) ולא תנו איש את עמיתו:

3 ויראת מאלהך כי אני יהוה אלהיכם:

3 יב יכשם שהנייה בסקח מממכר כך יש הנייה בדברים שנאמר ולא תנו איש את עמיתו ויראת מאלהיך אני ה'. זה הנייה דברים: יג כיצד היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים. ואם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך. היה בר ובא ללמד תורה לא יאמר לו פה שאכל נבילות וטריפות יבא וילמד תורה שניתנה ספי הנבירה. היו חלאים יסורים באין עליו או שהיה מקבר את בניו. לא יאמר לו כדרך שאמרו חבריו לאיוב הלא יראתך כמלתך זכור נא מי הוא נקי אבד: יד היו חמרים מבקשין תבואה לא יאמר להם לכו אצל פלוני והוא יודע שלא מכר תבואה מעולם. נשאלה שאלה על דבר חכמה לא יאמר למי שאינו יודע אותה חכמה מה תשיב בדבר זה או מה דעתך בדבר זה. וכו' כל כיוצא בדברים הללו:

4 שפרי דבר

המטור לנג - ולפיכך נאמר בו ויראת מאלהיך הלא יתן טעם למה נאמר בו יראה נקט ליה והכי קאמר שהרי כל הדברים הללו אין טובתן ורעטן מטורה להכיר אלא ללבו של עשה הוא יודע אם לעקל אם לעקלקלות ויכול הוא לומר לא עשיתי כי אם לטובה הייתי סבור שיש לך תבואה למכור או הייתי חפץ לקנות מקום זה:

5 יד היו חמרים טנקשים מנחה וכו'. אפגרי לפרש שמחזון לנייה לבעל בנייה שפלהם אלו לומר שהם מוכר מנחה וכו' לא פכר משולם וכו' פדברי דמי' כהיכא הו' ממי שחמרון לנייה לממרים שפלהם סתפס פלונו בעל בנייה וכו' לומר להם וכו' שוכר פטולה למי שפלהם הו' לפגול ומנחה מהמניינים:

6 מצוה רנא הוזהרנו מהונות קצתנו את קצתנו בדברים. והוא שנאמר לו מאמרים יכעיסוהו ויבהילוהו ולא יוכל לעמוד מפני שיתבייש מהם כמו שתזכור פעולת נערתו ועשה תשובה מהם ותאמר לו מי העתיקך מהדבר הפלוני אל זה הענין הטוב, ובוזה נאמר לא תנו זה אונאת דברים. ולשון ספרא אמרו ולא תנו איש את עמיתו זו אונאת דברים (אמר) שאם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים וכו' לא יאמר לו בכמה חפץ זה וכו' ואמרו גדולה אונאת דברים מאונאת ממון שבאונאת ממון נאמר אל תנו ובאונאת דברים הוא אומר ויראת מאלהיך. וכבר נתבאר משפטי מצוה זו בא' מציעיא. (סס, סס):

7 מצוה שלא

שלא להונות אחד מישראל בדברים (א) שלא להונות אחד מישראל בדברים, כלומר שלא נאמר לישראל דברים שיכאיבוהו ויצערוהו ואין בו כח להעזר מהם.

8 (יד) וְכִי תִקְרָו וְגו'. בתורת פהניס אָמְרוּ וְז"ל מְנִין שְׂאִין אֲוֹנָא לְקַרְקָעוֹת תְּלָמוֹד לֹאמַר או קנה מיד אל תונו המטלטלין יש להם אונאה ואין אונאה לקרקעות ע"כ,

דינים מצינו בתורה שה' סלק משפטם לבית דין של מעלה, ועין מה שכתבתי בפרשת משפטים (כ"א י"ב) ומה שלפנינו יש טעם בדבר לצד שימצא אדם מוכר שנה מאה בחמשים או להפך ואין בית דין יכול לעמד על הדבר לדעת הקנן שהוא לצד הרצון ואת שהוא לצד האונאה וסלק ה' דינו לבחון לבות ויודע מחשבות אדם ותחבלותיו:

וְדָבָר כְּתָבְתִי לְמַעַלָּה כִּי מִקַּח טַעוֹת יִשְׁנוּ אֶפְלוּ דְקַרְקָעוֹת, וכן כתב הרמב"ם בפ"ק ט"ו מהלכות מכירה וכן המוכר לחברו קרקע וכו' ונמצא במקח מום שלא ידע בו הלוקח מחזירו אפלו לאחר כמה שנים ע"כ, ופרושו זה קללוהו תו"ל במאמרם שאמרו אל תונו באונאת דברים שבוה נקלל כל מין אונאה כי גם המאנה חברו לרמותו בדברי שקר הוא מאנה ונהרי הוא בקלל אונאת דברים:

(יו) וְלֹא תוֹנוּ וְגו'. רבתינו ד"ל דרשו (כ"מ נ"ח): שֶׁהַפְתּוֹב מְדַבֵּר בְּאוֹנָת דְבָרִים, וְלִפִּי פֶשֶׁט הַפְתּוֹב יִרְצֶה כִּי הִגַּם שְׂאֵמֶר לְמַעַלָּה אֶל תוֹנוּ וְדַקְדַּק לֹאמַר מִיֵּד לְהוֹדִיעַ כִּי בְּאוֹנָת מְטַלְטְלִים הַפְתּוֹב מְדַבֵּר וְלֹא בְּאוֹנָת קַרְקַע, חֵשׁ הַפְתּוֹב שִׁיטְעָה הַטּוֹעֶה כִּי בְּקַרְקָעוֹת מִתֵּר לְאוֹנוֹת, לְזֶה אָמַר לֹא תוֹנוּ וְגו', וְאָמַר וְיִרְאֵת מְאֹלְהִיד פְּרוֹשׁ הִגַּם שְׂאִין דִּין אֲוֹנָא בְּהֵם, הוּא דְוָקָא לְעִנְיָן מְשַׁפֵּט יוֹשְׁבֵי תְּבֵל, אֲבָל לְעוֹלָם אֶסוּר אֲוֹנָא יֵשׁ בְּדָבָר, וְטַעַם שְׂאֵמֶרְתִּי שְׂאִין בּוֹ אֲוֹנָא הוּא מְטַעַם שֶׁהַנְּחָתִי מְשַׁפֵּט זֶה לְדוֹן אוֹתוֹ אֲנִי, וְהוּא אוֹמְרוֹ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם פְּרוֹשׁ שׁוֹפֵט אֶתְכֶם בְּדָבָר הַזֶּה לֹא לְצַד שְׁמוֹתָר לְהוֹנוֹת בְּקַרְקַע.

9 ד כ כיצד הוא אונאת דברים לא יאמר בכמה אתה רוצה ליתן חפץ זה והוא אינו רוצה לקנותו ט היו חמרים מבקשים לקנות תבואה לא יאמר להם לכו אצל פלוני והוא יודע שאין לו למכור אם היה חבירו בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשי אבותיך כ אם היו יסורין באים עליו לא יאמר לו כדרך שאמרו חביריו [ג] לאיוב הלא יראתך כסלתך זכר נא מי הוא נקי אבד ל אם נשאלה שארה על דבר חכמה לא יאמר למי שאינו יודע אותה חכמה מה תשיב בדבר זה וכן כל כיוצא בדברים אלו:

10 (יז) לֹא-תִשָּׂא אֶת-אָחִיךָ בְּלִבְבְּךָ הוֹכַחַת תּוֹכִיחַ אֶת-עַמִּיתְךָ וְלֹא-תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא:

11 ׀ הן המוכיח את חברו תחלה לא ידבר לו קשות עד שיכלימו שנאמר ולא תשא עליו חטא. כך אמרו חכמים יכול אתה מוכיחו ופניו משתנות ת"ל ולא תשא עליו חטא. מכאן שאמר לאדם

לדבליס את ישראל וכל שכן ברבים. אע"פ שהמכלים את חברו אינו לוקח עליו עון גדול הוא. כך אמרו חכמים המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא. לפיכך צריך אדם להזהר שלא לכי"ש חברו ברבים בין קטן בין גדול. ולא יקרא לו בשם שהוא ברש מצנו. ולא יספר לפניו דבר שהוא ברש מצנו.

12 דע דרש"י פירש שם

בערכין ופניו משתנים דהיינו אם הוכיחו ברבים ואפשר דרש"י לא פליג אהרמב"ם רק נקט מלתא דפסיקא דברבים הדרך שתמיד משתנין פניו אפילו אם לא דיבר לו קשות אבל אם דיבר לו קשות עד שעייזו נתבייש אפילו בינו לבין עצמו עובר על לאו זה וכן מוכח מל' הברייתא דלא נקטה רק אם משתנים פניו משמע בכל אופן שמשתנין פניו אפילו בינו לבין עצמו ומהסמ"ג ל"ת ו' ומשאר האשוננים משמע נמי שטוברים דעובר על לאו זה בכל אופן כמו שכתבנו.

13 **מצודה שג' הוזהיר שלא לכי"ש קצתנו את קצתנו וזה הנקרא מלבין פני חברו.** והזהרה שבאה בזה הוא אמרו הוכח תוכיח יכול אפילו אתה מוכיחו ופניו משתנות תלמוד לומר ולא תשא עליו חטא, אמנם הפשט הוא שהוזהיר שלא תחשוב לו עון וחזכרו. (טס, טס-פ"ז):

נוח לו לאדם שיבא על ספק אשת איש ואל ילבין פני חברו ברבים מנ"ל מדרש רבא *הדרש רבא מאי דכתיב 'ובצלעו שבחו ונאספו קרעו ולא דמו אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע גלוי וידוע לפניך שאם היו מקדעים בשד לא היה רמי שותת לארץ ולא עוד אלא אפילו כשעה שעוסקין בנגעים ואהלות אומרים לי דוד הבא על אשת איש מיתתו במה ואני אומר להם "מיתתו בתעק" ויש לו חלק לעוה"ב אבל המלבין את פני חברו ברבים אין לו חלק לעוה"ב (*ואמר) *מי זושרא בר שביה אמר רב ואמר לה אמר רב *תנא בר ביזנא אמר ר"ש חסדא ואמר לה א"ר יוחנן משום רשב"י נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים מנ"ל מחבר דכתיב 'הוא מצאת והיא שלחה אל המה

14 תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק 'כל המלבין פני חברו ברבים כאלו שופך דמים א"ל שפיר קא אמרת דחוינא ליה דאזיל סומקא ואתו תוורא אמר ליה אבוי לרב דימי במערבא במאי והירי א"ל באחורוי אפי דאמר רבי הנינא הכל יורדין לגיהנם חוץ משלשה הכל ס"ד אלא אימא כל הורדין לגיהנם עולים חוץ משלשה שורדין ואין עולין ואלו הן הבא על אשת איש והמלבין פני חברו ברבים 'המבנה שם רע לחברו מכנה היינו מלבין 'אע"ג דדש ביה בשמיה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן

15 **נוח לו לאדם שיפיל את עצמו לכבשן האש.** כדאמר בפ' הדיב (נ"א דף נ"ז) כל הורדין לגיהנם עולין חוץ משלשה וזה מינייהו המלבין פני חברו ברבים ואמר נח (טס) נוח לו לאדם שיפיל על ספק חטא איש ולא ילבין פני חברו ברבים מגלן מרוד ועלזה ה"ל דלא תשיב ליה (פסחים דף ס"ג) כה"ג ' עבירות שאין עומדים בפני פקח נפש טעודה סוכים ויגילי עניות וקשיטות דמיס משום דעבירות הלגנת פנים אינה מפורשת בשריה ולא נקט אלא עבירות המפורשות :

קל ט והנה אבק-הרציחה, הלקנת-פנים, פי פניו יחנרו ונס
 מראה האדם, ודומה אל הרציחה. וכן אמרו רבותינו
 זכרונם לברכה (ב"מ נח ב). והשנית, כי צער ההקנתה מר
 מפנות, על פן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות 10 ב)
 קעוקים יפיל אדם עצמו לקבשן האש וא"ל יקבין פני חברו
 ברבים. ודא אמרו כן בשאר עבירות חמורות. אכן דמו אבק
 הרציחה אל הרציחה, וכמו שאמרו, כי יהרג ולא ירצח.
 ודומה לזה אמרו, שפי"ל עצמו לקבשן האש ולא יקבין פני
 חברו ברבים. וקמדו זה מענין תמר, שנאמר (בראשית לח כה)
 היא מצאאת והיא שקחה אל-תמיה. הנה כי אף-על-פי
 שהוציאוה לשרף, לא גלתה כי היתה הרה מיהודה, ש"ל
 להקבין פניו.

טז רבי אלעזר המודעי אומר: המחלל את הקדשים, המבזה את
 המעודות, המסיר בריתו של אברהם אבינו, המלבין את פני חברו
 ברבים, ומגלה פנים בתורה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים
 – אין לו חלק לעולם הבא.

המלבין את פני חברו ברבים. זהו אחד מתולדות הדברים שיהרג בהן ואל
 יעבור. האבות הם שלשה: ע"ז, ג"ע ושפיכות דמים. תולדת ע"ז. עצי אשרה
 וכדאמרינן (ספחים כה, א) בכל מתרפאין חוץ מעצי אשרה. ואע"פ שאין
 אשרה ע"ז עצמה אלא משמשיה, יהרג ואל יעבור קודם שיהנה ממנה. תולדת
 גלוי עריות, המסתכל אן המדבר עם אשת איש. שיהרג עליהם ואל יעבור.
 כהונת עובדא במסכת סנהדרין (ע"ה, א) כמי שעלה לבו טינא, שאמרו שם:
 תעמוד לפניו ערומה, ימות ואל תעמוד לפניו ערומה. חספר עמו מאחורי הגדר.
 ימות ואל תספר עמו מאחורי הגדר. ותולדת שפיכות דמים. המלבין פני חברו
 ברבים. שדמו בורח מפני תבוסת וכדאמרינן (ב"מ נח. ב): חנינן ליה דאוויל
 סטקא ואתי חיירא ועל זה אין לו חלק לעולם הבא.

¹⁷ וכל איסור עבודה כוכבים וג"ע וש"ד אע"פ שאין בו פסח
 י (יא) רק לאו בעלמא לריד ליתא ולא (ר) לעבור

¹⁸ ואולי נרמז זה כמה שכתב הרמ"א וכל איסור ע"ז וג"ע וש"ד אע"פ שאין בו פסח רק לאו
 בעלמא לריד ליתא ולא לעבור עכ"ל ולא נתבאר הי"ח משכחת לאו בעלמא אלא שפירות
 דמים אבל לפי ה"ל א"ש דמלבין פני חברו הוא לאו דלא תשא עליו חטא.

¹⁹ **ן** המיכה את חברו תחלה
 לא ידבר לו קשה עד שיכלימו שנאמר ולא תשא
 עליו חטא. כך אמרו חכמים יכול אתה מכיחו ופניו
 משתנת ת"ל ולא תשא עליו חטא. מכאן שאסור לאדם

להבליט את ישראל וכל שכן ברבים. אע"פ שהמכלים את חברו אינו לוקה עליו עון גדול הוא. כך אמרו חכמים המלבין
 פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא. לפיכך צריך אדם להזהר שלא לבייש חברו ברבים בין קטן בין גדול. ולא
 יקרא לו בשם שהוא כוש מצנו. ולא יספר לפניו דבר שהוא כוש מצנו. כמה דברים אמורים בדברים שכן אדם לחבירו.
 אבל בדברי שמים אם לא חזר בו במהרה מכלימין אותו ברבים ומפרסמים חטאו ומדרימים אותו בפניו ומכזין ומקללין אותו
 עד שיחזור לטוב כמו שעשו כל הנביאים בישראל:

20 פרק המיטי

א אסור לאדם לחבול בין בעצמו בין בחבירו. ולא החובל בלבו אלא כל המכה אדם כשר בישראל בין קטן בין גדול
 בין איש בין אשה דרך נציון ר"ל עובר בלא תעשה שנאמר לא יוסיף להכותו אם הזהירה תורה מלחובב
 בהבאת החוטא קל ותוטר למכה את הצדיק: ב אפילו להכיה ידו על חברו אסור וכל המגביה ידו על חברו אע"פ
 שלא הכוהו ר"ל זה [6] רשע:

²¹ ועיין ברמב"ם
 פ"ה מחובל ה"א שכתב לגירסא דידן המכה דרך
 נציון ה"ז עובר בל"ה. משמע דאם אינו דרך נציון
 לא הוי בכלל הלאו כלל. והוא מטעם שהלאו נאמר
 בחייבי מלקיות שלא יוסיף ומלקות כיון שהוא על
 העבר ה"ז דרך נציון. שלכן אין להחשיב זה שמכין
 לאפרושי מאיסורא ולקיים עשה וכן אב את בנו
 לחנכו להותר מכללו שהרי אינם דרך נציון. ומדויק
 מה שבגמ' לא אמר אלא שהותר מכללו בב"ד שהוא
 כדפרש"י שצריכין להלקותו כשחייב. דאם הכל בכלל
 הי"ל לומר שהותר מכללו לכמה דברים ולא לפרוט
 רק לב"ד שהרי אב את בנו אינו מדיני ב"ד.

**וְגַר לֹא־תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי־גֵרִים
 הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: (כא) כָּל־אֱלֻמְנָה
 וַיְתוֹם לֹא תִעַנּוּן: (כב) אִם־עֲנֶה תֵעַנֶּה
 אֹתוֹ כִּי אִם־צָעַק יִצְעַק אֵלַי שָׁמַע
 אֲשַׁמַּע צַעֲקָתוֹ: (כג) וְחָרָה אַפִּי וְהַרְגָתִי
 אֶתְכֶם בְּחָרֵב וְהָיוּ נְשִׁיכֶם אֱלֻמְנוֹת
 וּבְנֵיכֶם יִתְמִים:**

²³ כל אלמנה ויתום לא תענון אין לי אלא אלמנה ויתום שאר כל אדם מנין ת"ל לא תענון דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אלמנה ויתום שדרכן לענות בהן דבר הכתוב. אם ענה תענה אחד עינוי מרובה ואחד עינוי מועט דבר אחר אם ענה תענה מגיד שאינו חייב עד שיענה וישנה כבר היה רבי ישמעאל ורבי שמעון יוצאין ליהרג אמר לו רבי שמעון לרבי ישמעאל רבי לבי יוצא שאיני יודע על מה אני נהרג אמר לו רבי ישמעאל לרבי שמעון מימך לא בא אדם אצלך לדין או לשאלה ועכבתו עד שתאה עוטרף טליתך ואמרה תורה אם ענה תענה אחד עינוי מרובה ואחד עינוי מועט ובדבר הזה אמר לו נחמתני רבי.

הכתוב בהוה²⁰⁰, ואפשר כי רש"י מפרש דבין לרבי ישמעאל ובין לרבי עקיבא אין חילוק בין יתום ואלמנה ושאר אדם, אלא דרבי ישמעאל דריש מקרא כדלעיל, וקאמר רבי עקיבא שאין צריך לדרוש ולרבות שאר כל אדם, שהרי²⁰¹ מצוי לענותם, ומדבר הכתוב בהוה, ואין צריך לרבות שאר בני אדם. וכן משמע מדברי רש"י שמפרש כך דברי רבי עקיבא, שהרי אמר 'אלא שדבר הכתוב בהוה', וכן הן דברי רבי עקיבא²⁰². אבל לא נראה לי פירוש זה דבהא פליגי הך תנאי²⁰³:

²⁴ אלא

דקשה לי למה הניח דברי רבי עקיבא¹⁹⁹, דהלכה כמותו נגד חבריו (עינין מו.), דסבירא ליה ביתום ואלמנה דבר הכתוב, שמצוי לענותן, לכך מזהיר עליו ביותר, ולא שדבר

²⁵ **מצוה רנו** שהוזכרו מענות היתום והאלמנה שנאמר כל אלמנה ויתום לא תענון, והאזהרה הזאת כוללת שלא יענה אותם לא במאמר ולא במעשה. אבל ידבר עמם דברים טובים ורכים ויתעסק עמם בעסק ויתנו להם לחיות במוטב שמחים. ויכין והפלנה בזה כלו, ומי שיקצר בדבר מזה הנה עבר על זה. וכבר התבאר העונש על לא זה, והוא אמרו יתעלה והרגתי אתכם. (משפטים, מדע סג'ט דטות פ"ו):

²⁶ **קצח** וגר לא תונה ולא תלחצנו לא תוננו בדברים ולא תלחצנו בממון שלא יאמר לו אמש היית עובד לבל קורס נבו והרי חזירים בין שיניך ואתה מדבר מילין כנגדי

²⁷ תנו רבנן 'המאנה את הגר עובר בשלשה לאוין והלוחצו עובר בשנים מאי שנא מאנה דכתיבי שלשה לאוין' וגר לא תונה 'וכי יגור אתך גר בארצכם לא תנו אותו' ולא תנו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא לוחצו נמי שלשה כתיבי 'ולא תלחצנו' וגר לא תלחץ 'ולא תהיה לו כנושה וגר בכלל הוא אלא 'אחד זה ואחד זה בשלשה

²⁸ גר לא תלחץ. הזהיר הכתוב בב' מקומות על לחיצת הגר כדכתיב וגר לא תונה ולא תלחץ וכתיב וגר לא תלחץ לחיצה זו איני יודע מה הוא אבל מדתניא בהזהב הלוחצו עובר בג' לאוין משום לא תלחצנו וגר לא תלחץ ולא תהיה לו כנושה ולמדנו מסוף איזהו נשך דאמר התם כי אתא רב דימי אמר מנין לנושה בחבירו שאסור לעבור לפניו פי' שלא יראה כתובע ת"ל לא תהיה לו כנושה למדנו פי' הלחיצה שילך עם הגר לפניו משורת הדין ולא יעמיד עצמו לדין ולא יבקש עקיפין וענינין להכאיב ללכבו.